

Mustafa Kemal Paşa Ve Harf İnkılabı

Esin Tüylü Turan*

Özet

Özellikle 19. yüzyılın ikinci yarısından itibaren Osmanlı Devleti'nde dilde sadeleşme ve reform çalışmaları başlamıştır. Arapçanın Türkçe ifadeleri karşılayamaması ve gramer farklılıkları nedeniyle Arapçada reform çalışmaları düşünülmüş olsa da Kuran yazısı olması nedeniyle bu çalışmalar başlamadan sona erdi. Zaman içerisinde yeni alfabe de dâhil olmak üzere dil reformu konusunda farklı düşünceler ortaya atıldı ve farklı çalışmalar yapıldı. Türkiye Cumhuriyeti'nin kurulmasının ardından bu çalışmalar, Reis-i Cumhur Mustafa Kemal Paşa'nın öncülüğünde hız kazandı. Beklenen harf inkılabı 1 Kasım 1928 tarihinde TBMM'de kabul edilen kanun ile gerçekleşti. Bu çalışma ile Osmanlı'dan Cumhuriyet'e harf inkılabına giden süreç ele alınacaktır.

Anahtar Kelimeler: Mustafa Kemal Paşa, Harf İnkılabı, Alfabe, Türkçe

Mustafa Kemal Pasha and the Alphabet Revolution

Abstract

Especially from the second half of the 19th century, reform movements in language had started in the Ottoman Empire. Because Arabic cannot satisfy Turkish language and grammar differences of two languages there have been reform thoughts in Arabis language but owing to the religious character of Arabic language these reforms couldn't be realised. Within time lots of different thoughts including a new alphabet put forward and different studies had done about this subject. After the establishment of the Turkish Republic, this studies, with the leadership of president Mustafa Kemal Pasha, gained acceleration. The expected alphabet revolution came with the law accepted by Turkish Grand National Assembly on 1st November 1928. With this paper, it is aimed to put forth the process of the revolution from the Ottoman era to the republican period.

Keywords: Mustafa Kemal Pasha, Alphabet, Alphabet revolution, Turkish

Alfabe ve alfabeyi oluşturan işaretler veya harfler, dildeki seslerin yazıya yansıması sembolleridir. Bu nedenle bir alfabenin mükemmelliği, o alfabedeki işaretlerin dildeki sesleri ve dilin ses yapısını karışıklığa meydan vermeyecek

* Doktora Öğrencisi, Sakarya Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Tarih ABD, esinatik@gmail.com. (ORCID ID: 0000-0003-4645-9389)
(Makale Gönderim Tarihi: 10.07.2018; Makale Kabul Tarihi: 16.09.2018)

biçimde karşılmasına bağlıdır. Tarihsel süreç içerisinde Türkler de dildeki seslerini çeşitli sembollere yükleyerek ifade etmişlerdir¹.

Tarihleri boyunca geniş coğrafyalara yayılmış olan Türkler, buldukları yere, mensup oldukları dine göre değişik alfabeler kullanmışlardır². Bilinen en eski Türk alfabesi Göktürklerin kullandıkları alfabledir. Bu alfabe Göktürk, Orhun, Eski Türk, Runik Türk alfabesi olarak anılmaktadır. 38 işaretten oluşan Göktürk alfabesinde, işaretlerden dördü ünlüleri, 27 tek ünsüzleri, üçü çift ünsüzleri, dördü de hece işaretlerini gösterir. Göktürklerden sonra sahneye çıkan Türk devleti olan Uygurlar, Soğut yazısının Türkçeye uyarlanmasıyla oluşan, sağdan sola yazılan Uygur alfabesini kullandılar. On sekiz harfli olan bu alfabedeki harflerin sadece üçü ünlüdür. Bu alfabe, ünlüleri bakımından zengin olan Türkçeyi ifade etmekte yetersiz kalmasına rağmen, Orta Asya'da uzun bir süre kullanıldı³. Bu iki alfabe dışında Türkler, Brahmi, Mani, Nasturi, Tibet, Çin ve Moğol Yazılarını da kullandılar. Uygurlardan sonra gelen Karahanlılar ise, 960 yılında İslâm'ı kabul ettikten sonra, Uygur yazısını bırakıp Arap yazısını aldılar. Latin alfabesi kullanan Kumanlar dışında, İslâmiyet'i kabul eden Türkler, genelde Arap harflerini kabul ettiler⁴.

Uygur yazısı, Arap kökenli yazı ile belirli bir süre daha yan yana kullanıldıysa da, varlığını uzun süre koruyamadı ve 9. yüzyıldan itibaren Arap yazısı, Türk dili ve lehçeleri üzerinde yaklaşık bin yıl sürecek bir hâkimiyet kurmaya başladı. Türkler İslam dinini kabul etmelerinin ardından Arap ve Fars kültürünün etkisi altına girdiler. Ancak yine de Arap alfabesini olduğu gibi almak yerine, ona bazı harfler ekleyerek kendi dillerine uyarlamaya çalıştılar.

¹ Tunca, Elif Asude, "Türk Harf Devriminin Halka Tanıtımı Çalışmaları", *Mersin Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, Cilt 2, Sayı 2, Aralık 2006, s: 112

² Türklerin tarih boyunca kullandıkları alfabe sayısı hakkında iki türlü görüş vardır. Bir kısım araştırmacılara göre on sekiz, diğer kısmına göre ise on yedi adettir. Ortak kanı, on yedi Türk alfabesi olduğudur. Bunlar kronolojik sırayla: Orhun-Yenisey veya Göktürk Alfabesi, Tibet Alfabesi, Çin Alfabesi, İbrani Alfabesi, Soğd Alfabesi, Brahma Alfabesi, Nesturi-Süryani Alfabesi, Mani Alfabesi, Uygur Alfabesi, Peçenek Alfabesi, Arap Alfabesi, Passe-pa Alfabesi, Yunan Alfabesi, Ermeni Alfabesi, Latin-İslav Alfabesi, İslav (Kiril) Alfabesi ve Latin Alfabesidir. Bunlardan Göktürk, Uygur, Yunan ve Arap alfabeleri diğerlerine göre daha uzun süre kullanılmışlardı. Ertem, Rekin, *Elifbe'den Alfabe*, *Türkiye'de Harf ve Yazı Meselesi*, Dergâh Yayınları, İstanbul, 1991, s: 55

³ Çaycı, Abdurrahman, *Gazi Mustafa Kemal Atatürk, Millî Bağımsızlık ve Çağdaşlaşma Örneği (Hayatı ve Eseri)*, Ankara, 2002, s: 349-350

⁴ Boyacıoğlu, Ramazan, "Harf Devrimi ve Sağladığı Kolaylıklar", *Atatürk Araştırma Merkezi Dergisi*, Sayı 50, Cilt: XVII, Temmuz 2001, s: 429

Bu yüzden Arapçada 29 olan harf sayısı, yapılan eklemelerle 34'e çıkarıldı⁵. Osmanlı Devleti kuruluş yılı olan 1299'dan, yıkılış tarihi olan 1923'e kadar Arap harflerini büyük bir tutuculukla kullandı⁶.

Arap alfabesi kullanmaya başlayan Osmanlılar, bunun yanında, konuştukları dilin içerisine çok miktarda Arapça ve Farsça kelimeler de kattılar ve bunların terkiplerini, terimlerini ve deyimlerini de aldılar. Türk halkının bilmediği bu kelimeleri, terkipleri, terim ve deyimleri öğrenmesi kolay olmadı. Halkın okuma yazma öğrenmedeki sıkıntısı, hem Arap harfleri ile Türkçeyi okuyup yazmanın yetersizliğinden ve zorluğundan, hem de Türkçeye giren çok miktarda Arapça ve Farsça kelimeler, terkipler, deyimler ve terimlerden kaynaklanmaktaydı⁷.

Arap alfabesi genelde ünsüz (sessiz) harflerden oluşmaktadır. Bu ünsüz harfler "a", "ı", "u", (üstün, esre, ötre) işaretleriyle seslendirilmiştir. Türk dili ve lehçelerinde ise dokuz ünlü (sesli) harf "a, e, é, o, ö, u, ü, ı, i" bulunmaktadır⁸. Bu nedenle Arap alfabesi Türkçeyi ifadeye yeterli değildi. Arapçada sesli harflerin yetersizliği nedeniyle, bir kelime birkaç türlü okunabiliyordu. Ayrıca Türkçede bulunmayan sesler için de harfler vardı. Dört türlü "z", üç türlü "h", üç türlü "s", iki türlü "t" sesi vardı. Arapça harfler kelimenin başında, ortasında veya sonunda olduğuna göre yazılışı değişiyordu. Arap yazısında "p", "ç", "j", "g" sesleri ifade edecek harfler yoktu. Yazılan bu üç sesi karşılamak için "b", "c", "z" harflerine üç nokta eklenerek "p", "ç", "j" sesleri karşılandı. Ayrıca Arapçada kelime üretilirken kök değiştiği halde, eklemeli dil olan Türkçede kök sabit kalmaktaydı. Arap alfabesindeki seslilerin yetersizliği, Türk kitleleri arasında şive farkları ortaya çıkardı⁹.

Arapçanın Türk dilini ifade etmekte yetersiz kalması nedeniyle, 1860 yıllarından bu yana Arap alfabesinde değişiklikler yapmak, onu reforma tabi tutmak gibi konular tartışılmaya başlandı. Ancak Kuran'ın Arap alfabesi ile yazılmış olması ve Müslümanlıkta alfabenin kutsal sayılması meseleyi dinî alana çekti. Ayrıca Osmanlı Devleti'ni meydana getiren milletlerin çoğunun Müslüman olması ve Arap alfabesini kullanmaları yazıya siyasî bir bağ niteliği

⁵ Yenişan, Aya, *Tarih Boyutu İçinde Alfabe Sorunu Ve Türk Harf Devrimi (1839 – 1929)*, Osmangazi Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, T. C. Tarihi Bilim Dalı, Basılmamış Yüksek Lisans Tezi, Eskişehir, 2005, s: 9

⁶ Tunca, *a.g.m.*, s: 112

⁷ Boyacıoğlu, *a.g.m.*, s: 431

⁸ Boyacıoğlu, *a.g.m.*, s: 430

⁹ Çaycı, *a.g.e.*, s: 350-351

veriyordu. Bu nedenle alfabenin değiştirilmesini savunanlar, dine karşı gelmek ve devletin dağılmasına sebep olmak gibi suçlamalarla karşı karşıya kaldılar¹⁰.

Arap harflerinin öğrenilmesinin zorluğu, 1928 öncesi okuma- yazma oranının yalnızca %10 seviyesinde kalmasına neden oldu. 1923–1924 yılları arasında, Fakülte ve Yüksekokul öğrenci sayısı 2.914, Orta dereceli meslekî ve teknik okul öğrenci sayısı 6.547, Lise öğrencileri 1.241, Ortaokul öğrencileri 5.905, ilkokul öğrenci sayısı ise 341.941'dir. Yine 1.903'te toplam nüfus 19.929.168 iken, öğrenci sayısı ise 1.375.511 yani nüfusun binde 144.8'iydi¹¹.

Tanzimat'tan Cumhuriyet'e kadar, Arap alfabesine ve İslamiyet'in de tesiriyle Arapça-Farsça kelimelerin Türk dilini istilâ etmesine tepki gösteren aydınlar, alfabe sisteminin ıslah edilmesi gerektiği düşüncesini sürekli tartıştılar. Özellikle Tanzimat döneminde Osmanlıcaya karşı doğan tepki, kullanılan alfabe sistemine de tepkiyi beraberinde getirdi ve bu dönemde dilde sadeleşme hareketlerine girildi. Tanzimat dönemi sonrasında, Meşrutiyet dönemlerinde ve Servet-i Fünun akımında edebiyatçıların çoğu yazı dilinin sadeleşmesi gerektiğini ifade ederek, ağırlaşan Osmanlıcaya karşı yeni dil ve üslup arayışlarına girdiler. 1851'de akademi özelliği olan "Encümen-i Dâniş" kurulmuştur. Bu kurum, Türk dilinin sadeleştirilmesi ve halkın anlayacağı şekilde eserler yazılması için çalışmalarda bulunacağını, tüzüğünde açıklamıştır¹².

Arap harflerinin okunup yazılmasındaki güçlük ve Türkçenin seslerini tam karşılayamadığı konuları, 1862'de Antepli Münif Efendi¹³ tarafından dile getirildi ve Ziya Gökalp, İsmail Hakkı Baltacıoğlu gibi toplum bilimcilerce tartışıldı¹⁴. Münif Efendi, 1862'de, "Cemiyet-i İlmiye-i Osmaniye"de yaptığı konuşmasında kullanılmakta olan Arap alfabesindeki yazım şeklinin düzeltilerek, okuyup yazmayı kolaylaştırmanın gerekliliği üzerinde durdu ve Osmanlıca'yı başka ulusların yazılarıyla karşılaştırdı. Bu karşılaştırma

¹⁰ Doğramacı, İhsan, "Atatürk ve Eğitim", *Atatürk Araştırma Merkezi Dergisi*, Sayı: 3, Cilt: I, Temmuz 19, s: 661

¹¹ Kayıran, Mehmet, "Atatürkçü Düşünce Işığında, Çağdaş Eğitim", *Atatürk Araştırma Merkezi Dergisi*, Sayı 42, Cilt: XIV, Kasım 1998, Türkiye Cumhuriyeti'nin 75. Yılı Özel Sayısı, s: 801

¹² Tunca, a.g.m., s: 113

¹³ Birincisi 1877 yılında, ikincisi 1878'de ve üçüncüsü de 1884–1888 yılları arasında olmak üzere, üç dönem, Maarif Nazırlığı yapmış olan Münif Paşa, aynı zamanda Cemiyet-i İlmiye-i Osmaniye'nin kurucusudur. Duran, Recep, "Harf İnkılâbı", *Erdem, Atatürk Kültür Merkezi Dergisi*, C.2, S.6, Ankara, 1986, s: 816

¹⁴ Giritli, İsmet, "Harf İnkılâbı ve Atatürk", *Atatürk Araştırma Merkezi Dergisi*, Sayı 13, Cilt V, Kasım 1988, s: 33

sonucunda Osmanlıca'nın yetersizliğini örnekleriyle ortaya koydu. Ayrıca eğer yazıya hareke konmazsa, bir kelimenin değişik şekilde okunabileceğini de örnekleriyle ortaya koydu. Yine Osmanlıcada özel isimleri yazmanın da güçlüğüne ifade ederek, Osmanlıcadaki Arapça ve Farsça kelimeleri doğru yazmanın daha da zor olduğunu belirtti. Bu zorluklar yüzünden ülkede okur-yazar sayısının az olduğunu, Avrupalıların yazılarında bu gibi zorlukların bulunmadığını ve Avrupa'da 7-8 yaşındaki çocukların kolayca ve hiç zorlanmadan okuyup yazma öğrendiklerini ifade etti. Bu sorunun çözümü olarak, ya sözcüklerin olduğu gibi yazılıp, altlarına, üstlerine hareke ve bir takım yeni işaretler koyulması gerektiğini, ya da sözcüğü oluşturan harflerin ayrı yazılıp Avrupa dillerinde olduğu gibi, gerekli ünlü işaretlerin yerinde belirtilmesi gerektiğini dile getirdi¹⁵.

Ünlü Azerbaycanlı yazar-şair Ahundzade Mirza Feth Ali, 1857'de yazdığı Farsça bir kitapçıkta Arap alfabesinin ıslahı konusunda, eski harflerin noktalarının kaldırılıp yerlerine başka bir bitişik işaret konulmasını ve kelimelerin gereği gibi telaffuz olunması için bazı yeni hareketlerin bulunmasını, böylece yabancı ulusların yazılarında olduğu gibi, örneğin Latin alfabesi biçiminde yazılması gerektiğini belirttiyse de, daha sonra Arap alfabesinin ıslahının mümkün olmadığını anlayarak, Arap alfabesinin tamamen terk edilerek Latin harflerinin kabul edilmesi gerektiğini savunmaya başladı. Sadrazam Ali Paşa'ya gönderdiği bir yazıda, Latin harflerinin kabul edilmesini tavsiye etti. Ahmet Cevdet Efendi'nin, Türkçede bulunup da Arap harfleriyle gösterilemeyen sesler için bir yazı yolu bulunması gerektiğini vurgulaması üzerine, "Encümen-i Danış", bu konu üzerinde durdu ve 1863-1864 ders yılı kitaplarında Arap yazısı, harekeli (üstün, esre ve ötüreli) olarak kullanıldı¹⁶.

1869 yılında İbrahim Şinâsi, 1884 yılında da Ebuzyiya Tevfik, Arap harflerini, basımda kullanılmak üzere, ıslah ettiler. Ebuzyiya Tevfik, 519 olan harf ve işaret sayısını, 110'a indirmeyi başardı. Ali Suavi ise, Arap alfabesinin iyi olduğunu savunmasına rağmen, bu alfabenin de kusurlarının olduğunu da belirterek, ıslah edilmesi gerektiğini kabul etti. Ayrıca Feraizcizade Mehmet Şâkir Efendi ve Şemseddin Sami Bey de Arap alfabesinin ıslahı konusunda görüşlerini açıkladılar¹⁷.

1896 yılında Terakki Gazetesi yazarlarından Hayrettin, bir makalesinde, Kuran'ın Arap harfleriyle yazılmış olması nedeniyle, bu harflerin Türkler arasında kutsal bir değere sahip olduğunu ve bu harflerden vazgeçmek

¹⁵ Yenişan, a.g.t., s: 21

¹⁶ Boyacıoğlu, a.g.m., s: 432-433

¹⁷ Yenişan, a.g.t., s: 23-24

istemeyeceklerini belirtmesine rağmen, bu harfler değiştirilmeden ilerlemenin de mümkün olmadığını ifade etti¹⁸.

Meşrutiyet döneminde, *İctihad* dergisinde yazılan bazı yazılarda, Latin alfabesinin kabul edilmesinin gerekliliği vurgulandı. Ziya Gökalp ve Hüseyin Cahit Yalçın alfabe değişikliğini savunanlar arasındaydı¹⁹. II. Meşrutiyetten sonra alfabe ve yazım sorunu, Türk aydınlar tarafından açıkça tekrar gündeme getirildi. Meşrutiyet döneminde yapılan Latin harflerinin alınması ile ilgili çalışmalarda üç görüş ön plana çıktı:

- a) Arap yazısını Türk fonetiğine uyacak biçimde islah etme görüşü,
- b) Böyle olanaksız bir işe girişileceğine doğrudan doğruya Latin harflerinin alınması görüşü,
- c) İslamiyet öncesi Türk yazısı olarak bilinen, Orhun veya Uygur yazısının alınması görüşü²⁰.

Osmanlı Devleti'nde yazının ıslahıyla ilgili bu tartışmalar yapılırken, Arnavut milliyetçileri, 20–26 Ağustos 1909 tarihinde toplanan Elbasan Kongresinde, Arnavutçanın eğitim dili olmasına ve Latin harflerinin kabul edilmesine karar verdiler. 1910 yılında Mehmet adında Tiranlı bir Arnavut, Arnavutlukta Latin harflerinin kullanılmasına izin verilmesi için Sadrazamlığa başvuruda bulundu. Sadrazamlık bu yazıyı Şeyhülislâma gönderdi ve Şeyhülislâm da bunun asla mümkün olmadığını, Kuran'ın Latin harfleriyle yazılamayacağını, bu nedenle de Latin yazısının hiçbir İslâm ülkesinde kullanılamayacağını belirten bir fetva verdi²¹.

Namık Kemal ise, Arapça öğrenmenin zorluklarını vurgulamasına rağmen, yazının değiştirilmesine karşı çıkararak, yazıyı değiştirmenin dini değiştirmek olduğunu ifade etti. Halide Edip ise, 1912'de, bu konuyu siyasî ve kültürel yönden ele alarak, İslâm yazısının atılması ile Türklerin zengin Doğu kültüründen ayrılacağını ve Türk- İslâm birliğinin bozulacağını savunduysa da, daha sonra bu görüşünden vazgeçti²².

¹⁸ Boyacıoğlu, a.g.m., s: 433

¹⁹ Feyzioğlu, Turhan, "Türk İnkılâbının Temel Taşı: Laiklik", *Atatürk Yolu*, Ankara, 1995, s: 211

²⁰ Candan, Levent, *Atatürk Döneminde Harf Devrimi Sonrası Deniz Basımevi'nde Basılmış Yayınların İncelenmesi (1929–1938)*, İstanbul Üniversitesi Atatürk İlkeleri ve İnkılap Tarihi Enstitüsü, Basılmamış Yüksek Lisans Tezi, İstanbul, 2006, s: 3-4

²¹ Boyacıoğlu, a.g.m., s: 434

²² Yenişan, a.g.t., s: 26-29

Harf ıslahı ile ilgili olarak 1911’de İstanbul’da “Islah-ı Huruf Komisyonu” oluşturuldu. Komisyon, 3 Şubat’ta Osmanlı Darülfünunu’nun büyük salonunda bir kongre topladı²³. Kongrenin başkanlığını Gazi Ahmet Muhtar Paşa yaptı. Bu kongrede “Türk Derneği” üyelerinden Ispartalı Hakkı Bey bir konuşma yaparak, Arap harfleriyle okuma yazmanın zorluklarına değindi ve gayrimüslimlerin okuma yazmayı 2–3 ayda öğrendiklerini belirterek, Arap harfleri öğrenmeye çalışmaktan müspet bilimlere vakit kalmadığını ifade etti²⁴. Hakkı Bey, Arap harflerinin ıslah edilmesi durumunda, Latin harflerinden geri kalmayacağını ifade ederek, bu konu ile ilgili çalışma yapan Milaslı Doktor İsmail Hakkı Bey’in çalışmalarını desteklediğini belirtti. Milaslı Doktor İsmail Hakkı Bey, Arapçadaki sessiz harflerin yanına kendisinin oluşturduğu sesli harfler koyuyor ve harfleri keserek birbirinden ayrı olarak yazıyordu²⁵.

1913 yılında Celal Nuri de, Arap harflerinin berbatlığını, bu harflerle iş yapmanın zorluğunu, yetersiz ve eksik oldukları için bir işe yaramadıklarını, bu harflerle yazılanları halkın kolay öğrenemediğini ve bunun kalkınmaya engel olduğunu, harflerin ıslah edilmesinin anlamsız olduğunu ve zaman kaybedilmeden Latin harflerinin kabul edilmesi gerektiğini vurgulamıştır. Ayrıca “Sinlik” harflerini kullanan Romanyalıların ve “Gotik” harflerini kullanan Almanların bile Latin harflerini kabul ettiklerini belirterek, Latin harflerinin kabulünü savunanlar arasında yerini aldı²⁶.

İttihatçılar, I. Dünya Savaşı’ndan önce yine Arap harfleri temelinde, bu harflerin yazılış ve okunuşunda kolaylıklar sağlayan, sınırlı bir reform denemesi yaptılarsa da başarılı olamadılar²⁷. I. Dünya Savaşı’ndan kısa bir süre önce, Harbiye Nazırı Enver Paşa’nın özellikle orduda uygulamasına giriştiği ve “Ordu Elifbası”, “Hatt-ı Cedid”, “Enver Paşa Yazısı” gibi adlar verilen yazıda, Arap harfleri ayrı ayrı yazılarak, sessiz olan “vav”, “elif” “ye” harfleri sesli harfler olarak da kullanıldı. Harbiye Nezareti tarafından bazı resmi yazılar bu yazı ile yazılıp orduya gönderildi ve askerliğe ait bazı kitaplar da bu yazıyla basılıp yayınlandı. Orduda bir süre kullanılan bu yeni yazıyı okumak, eskisinden de zor olduğu için bir süre sonra da bu yazıdan vazgeçildi²⁸.

²³ Ergün, Mustafa, *Atatürk Devri Türk Eğitimi*, Ankara, 1997, s: 110

²⁴ Yenişan, a.g.t., s: 39-41

²⁵ Boyacıoğlu, a.g.m., s: 435

²⁶ Yenişan, a.g.t., s: 43-44; *Atatürk Devri Fikir Hayatı, c: II*, haz: Mehmet Kaplan... vd., Ankara, 1981, s: 17

²⁷ Feyzioğlu, a.g.m., s: 212

²⁸ Yenişan, a.g.t., s: 49-50

M. Kemal Paşa, Cumhuriyet kurulmadan, 1919 yılında, Erzurum’da bulunduğu sırada Mazhar Müfit Kansu’ya, zaferden sonra ilk işin Cumhuriyet’in kabulü olacağını ve 5. Sırada yer alan işin de Latin harflerinin kabulü olacağını not ettirdi²⁹.

Cumhuriyet devrinde, Latin alfabesinin kabulü konusundaki ilk teşebbüs, 1923 yılında, İzmir İktisat Kongresi’nde yapıldı. Bu kongrede, Ali Nazmi ile bir arkadaşı, Latin harflerinin kabulü konusunda bir öneri verdiler. İçtihad dergisi yazarlarından Hakkı Kılıçoğlu, Arap harflerine dinî bir anlam yüklenmemesi gerektiğini belirterek, Latin harflerinin kabulünün gerekliliğini savundu³⁰. Ancak, sonuçta bu öneri tepki ile karşılandı. En büyük tepki, “Latin Harflerini Kabul Edemeyiz” başlıklı yazısı ile Kongre Başkanı Kazım Karabekir Paşa’dan geldi³¹.

Milli bir dilin kullanılmasının gerekliliğine inanan Mustafa Kemal, 1923 yılında, İktisat Kongresi sırasında, toplumun henüz alfabe değişimi konusuna hazır olmadığını görerek bu konudaki teklife sıcak bakmadı. Konu, 1924 yılında, Şükrü Saraçoğlu tarafından TBMM’de yeniden gündeme getirildi³². Şükrü Saraçoğlu, 24 Şubat 1924 günü, Bütçe Kanunu Tasarısı görüşülürken söz isteyerek, Arap harflerinin okuyup yazmayı zorlaştırdığını vurguladı. Arap harflerinin Türk dilini yazmaya yeterli olmadığını ve bu nedenle de hacıların, hocaların, amirlerin, memurların gayretine, asırlardan beri yapılan fedakârlıklara rağmen halkın ancak yüzde ikisi veya üçünün okumuş olduğuna dikkat çekti. Şükrü Saraçoğlu’nun meclisteki bu söylevi muhafazakâr kesimleri oldukça sinirlendirdi ve Saraçoğlu’na saldırmalarına neden oldu. Kavga, Milli Eğitim Bakanı Vasıf Çınar’ın araya girmesiyle yatıştı³³.

Bu sıralarda bazı gazetelerde Latin alfabesine geçilmesini destekleyen yazılar çıkmaya başladı ve hatta “Yeni Harfler Derneği” adı altında bir dernek kuruldu. Böylece harf inkılâbı öncesinde bir kamuoyu oluşmaya başladı³⁴.

Mustafa Kemal Paşa, eğer köklü olarak harfler değiştirilmezse, harflerde yapılacak olan sınırlı bir reformun İttihatçıların yaptıkları reform gibi başarısız olacağını farkındaydı. Bu nedenle harf değişikliğiyle birlikte, takvim, saat, uzunluk ve ağırlık ölçülerinde de değişikliklere gidildi. Rakamların yazılışlarında

²⁹ Boyacıoğlu, a.g.m., s: 439

³⁰ Feyzioğlu, a.g.m., s: 211-212

³¹ Korkmaz, Zeynep, “Harf İnkılâbı”, *Türk Dili*, Türk Dil Kurumu Yayınları, Sayı: 563, Kasım 1998, s: 375

³² Tunca, a.g.m., s: 114

³³ Yenişan, a.g.t., s: 53

³⁴ Candan, a.g.t., s: 2-3

milletlerarası işaretler kabul edildi. Saat kargaşasına son verilerek, Greenwich esasına dayanan, milletlerarası saat sistemi benimsendi. 10'luk sisteme dayanmayan eski ağırlık ve uzunluk ölçülerinin yerine metrik sistem uygulandı³⁵.

Mustafa Kemal'in talimatıyla; 23 Mayıs 1928 tarihinde, Milli Eğitim Bakanlığı'na bağlı Dil Encümeni kuruldu. Encümenin amacı, yeni Türk harflerine geçişi sağlama konusunda Latin harfleri üzerine çalışmalar yapmak olarak belirlendi³⁶. Dil Encümeni şu isimlerden oluşuyordu: Talim Terbiye Reisi Mehmet Emin (Erişgil), Talim Terbiye Dairesi üyesi Mehmet İhsan (Sungu), Faliş Rıfık Atay, Fazıl Ahmet (Aykaç), Ruşen Eşref (Ünaydın), uzman Ragıp Hulusi (Özdem), uzman Ahmet Cevat Emre, Yakup Kadri (Karaosmanoğlu), uzman İbrahim Osman (Karantay), Talim Terbiye Dairesi üyesi Avni (Başman), İbrahim Necmi (Dilmen), Ahmet Rasim, Celal Sahir (Erozan), İsmail Hikmet (Ertaylan)³⁷.

Dil Encümeninin çalışmalarına paralel olarak kurulan yarı resmi Milliyet gazetesi, 26 Haziran 1928 gününden itibaren Dil Encümeni üyelerinden İbrahim Necmi Dilmen'in geliştirdiği yeni alfabe sistemiyle yayın yapmaya başladı³⁸. 1928 yılı başlarında artık harf inkılâbının gerçekleşeceği iyice belirginleşmeye başladığı için, Paris Panayırı filminin Türkçe altyazıları Latin harfleriyle hazırlandı. Dr. Rıza Nur da Oğuzname'yi İskenderiye'de Latin harfleriyle bastırıldı³⁹.

26 Haziran 1928'de çalışmasına başlamış olan Dil Encümeni, İstanbul konuşma dilini esas alarak, teorik ve fiili yönlerden ona en uygun ve elverişli bir alfabe oluşturmak amacıyla kuruldu. Encümen, çalışmalarına Latin harflerinin aslını ve bu alfabeyi kullanan Avrupa devletlerinin alfabe yaptıkları değişiklikleri değerlendirecek ve bu harflerin Türkçeye nasıl uygulanacağını tespit etmekle başladı⁴⁰.

Milli Eğitim Bakanlığı, 1927 yılında incelemelere başladı ve 1928 yılında Mustafa Kemal de toplantılara katıldı. Bakanlığın yaptığı incelemelerde bazı sorunlar üzerinde tartışmalar oldu. Mesela "C" ve "Ç" harfleri ile "Ş" harfinin Fransızcada olduğu gibi iki harften oluşması istenmedi. "Q" harfinin kabul

³⁵ Fezyioğlu, a.g.m., s: 212

³⁶ Tunca, a.g.m., s: 114

³⁷ Ülkütaşır, M. Şakir, *Atatürk ve Harf İnkılâbı*, Ankara, 2000, s: 61

³⁸ Şimşir, Bilal, *Türk Harf Devrimi Üzerine İncelemeler*, Ankara, 2006, s: 5.

³⁹ Ergün, a.g.e., s: 114

⁴⁰ Yenişan, a.g.t., s: 64-65

edilmesine gerek görülmedi⁴¹ ve “K” harfinin önüne gelecek sesliye göre okunabileceği üzerinde duruldu. “X” harfinin kabulüne de gerek duyulmadı⁴².

Alfabe heyetinin çalışmaları devam ederken Yunus Nadi Abalı, Latin harflerinin kabulünden sonra bir geçiş devresi yapılarak gazetelerin bazı sütunlarının yeni bazılarının eski harflerle yazılmasını, okullarda ise yeni başlayanların yeni harflerle, önceden başlayanlarınsa eski harflerle okutulmasını teklif etti. Mustafa Kemal, bunun eğitimde karışıklığa sebep olacağını ve gazetelerde yeni yazıyla yazılan sütunların alışkanlıklar nedeniyle okunmayacağını belirterek buna karşı çıktı⁴³.

Mustafa Kemal, Encümen’in çalışmaları başladıktan kısa bir süre sonra, Faliş Rıfkı’dan çalışmalarla ilgili bilgi istediğinde, Faliş Rıfkı’nın “Arkadaşlar bir on beş yıllık uzun, bir de beş yıllık kısa vadeli plân üzerinde anlaştılar” şeklinde cevabına kızar ve kendisine “Bu ya üç ayda olur ya da hiç olmaz çocuğum” şeklinde cevap verir. Bundan sonra Milli Eğitim Bakanı Mustafa Necati başkanlığında yapılan çalışmalara bizzat katılmaya başlar⁴⁴.

Dil Encümeni’nin bir ay süren çalışmaları sonucunda, alfabe ve dil bilgisi konusunda iki bölümden oluşan bir rapor açıklandı. Uzun çalışmalar neticesinde Dil Heyeti 29 harften oluşan şu harfleri hazırladı: (a, b, c, ç, d, e, f, g, h, ı, i, j, k, l, m, n, o, p, q, r, s, ş, t, u, v, w, x, y, z). Encümen üyeleri Lâtin Alfabesi’nin hayata geçirilmesinde 5 ile 15 yıllık bir geçiş süresinin gerekli olduğu görüşündeydi⁴⁵. Mustafa Kemal, 1 Ağustos 1928’de Dil Encümeni üyelerini İstanbul’a çağırdı. Encümen, 6 Ağustos 1928’de Galatasaray Lisesinde Mustafa Necati’nin başkanlığında toplanarak, Türk Alfabesine son şekli verdi ve gramer kurallarını da belirledi. Taslak metin, aynı gün kendisine sunuldu⁴⁶.

1925’de şapkayı kabul ettirmek için yurdun muhafazakâr bölgesini seçen Mustafa Kemal, yeni harfleri tanıtmak için İstanbul’u seçti ve çıkışını yapmak için 9 Ağustos 1928 gecesı Sarayburnu (Gülhane) Parkı’nda verilen baloya

⁴¹ Atatürk ve Türk Dili 2, Atatürk Devri Yazarlarının Türk Dili Hakkındaki Görüşleri (Gazetelerden Seçmeler), Ankara, 1997, s: 10-11

⁴² İnan, a.g.e., s: 183; “Q”, “X” ve “W” harfleriyle ilgili tartışmalar için bkz. Atatürk ve Türk Dili, s: 30-42

⁴³ İnan, a.g.e., s: 184

⁴⁴ Göksel, Burhan, “Atatürk’ün Eğitim Hakkındaki Görüşleri ve Misak-ı Maarif”, *Atatürk Araştırma Merkezi Dergisi*, Sayı 3, Cilt: I, Temmuz 1985, s: 950

⁴⁵ Yenişan, a.g.t., s: 63-66

⁴⁶ Duman, Mustafa, "Latin Harfli Türk Alfabesi", *Tarih ve Toplum*, 2003, c: 39, sayı: 229, s: 19

gelen halk topluluğunu uygun gördü⁴⁷. Mustafa Kemal, şu nutkuyla hem kamuoyunu aydınlattı, hem de harf inkılâbını başlattı⁴⁸.

“Arkadaşlar, bizim güzel ahenktar, zengin lisanımız yeni Türk harfleri ile kendini gösterecektir. Asırlardan beri kafalarımızı demir çerçeve içinde bulunduran, anlaşılmayan ve anlamadığımız işaretlerden kendimizi kurtarmak ve bunu anlamak mecburiyetindediniz. Anladığınızın asarına yakın zamanda bütün kâinat şahit olacaktır. Buna katiyetle eminim.”

Mustafa Kemal şöyle devam etti:

“Şimdi sözden ziyade iş zamanıdır... Çok işler yapılmıştır, ama bugün yapmaya mecbur olduğumuz son değil lâkin çok lüzumlu bir iş daha vardır. Yeni Türk harflerini çabuk öğrenmelidir. Her vatandaşa, kadına, erkeğe, hamala, sandalcıya öğretiniz. Bunu vatanperverlik ve milliyetperverlik vazifesi biliniz. Bu vazifeyi yaparken düşününüz ki, bir milletin, bir toplumun yüzde onu, yirmisi, okuma-yazma bilir, yüzde sekseni, doksanı bilmezse bu ayıptır. Bundan insan olanlar utanmak lâzımdır. Bu millet utanmak için yaratılmış bir millet değildir; iftihar etmek için yaratılmış, tarihini iftiharla doldurmuş bir millettir! Fakat milletin yüzde sekseni okuma-yazma bilmiyorsa bu hata bizde değildir. Türk’ün seciyesini anlamayarak kafasını bir takım zincirlerle saranlardır. Artık mazinin hatalarını kökünden temizlemek zamanındayız. Hataları düzeltereğiz. Bu hataların düzeltilmesinde bütün vatandaşların çalışmasını isterim. En nihayet bir sene, iki sene içinde bütün Türk toplumu yeni harfleri öğreneceklerdir. Milletimiz yazısıyla, kafasıyla bütün medeniyet âleminin yanında olduğunu gösterecektir.”⁴⁹

Gülhane Parkı’ndaki bu nutkun ardından, 11 Ağustos 1928 tarihinde, Dolmabahçe Sarayı’nda yeni Türk harfleri üzerine dersler vermeye başlandı. 11 Ağustos’taki ilk derse Cumhurbaşkanlığı maiyet memurları, milletvekilleri ve bazı ileri gelenler katıldı. 25 Ağustos’ta verilen ikinci derse de genellikle milletvekilleri katıldılar ve okuma alıştırmaları yaptılar. 29 Ağustos’taki üçüncü derse ise, şair ve yazarlarla bazı ileri gelenler katıldı⁵⁰.

⁴⁷ Ülkütaşır, a.g.e., s: 64-65

⁴⁸ Yenişan, a.g.t., s: 73-76

⁴⁹ Atatürk’ün Söylev ve Demeçleri, c: II, Ankara, 1997, s: 272-274

⁵⁰ Ergün, a.g.e., s: 117

Mustafa Kemal, Sarayburnu nutkundan sonra, il il dolaşarak, okullarda, kahvelerde, meydanlarda kara tahtanın başına geçerek vatandaşlara alfabe dersi vermeye başladı. Devlet dairelerinde, orduda, Türk Ocaklarında, hapisanelerde kurslar açıldı. İlk dört ayda 5.000 öğretmen, yeni alfabeği öğrenerek, yeni kursların yönetimini üstlerine aldılar. Bütün ülke büyük bir okula döndü. Okul kitapları yeni yazı ile basılarak, okullara dağıtıldı⁵¹.

9 Ağustos 1928 gününden itibaren yurdun her yerinde, halk ve aydınlar arasında, yeni harfleri öğrenmek için yarış başladı. Yeni Türk harfleri için, Harfler Marşı bile yapıldı. Marş olarak yapılan ve piyanoda çalınmak üzere tanzim edilen bu marş, Cumhurbaşkanlığı Orkestrası Şefi Osman Zeki Üngör tarafından bestelendi⁵².

31 Ekim’de Cumhuriyet Halk Fırkası toplanarak, yeni harfler üzerinde vardı ve Mustafa Kemal, 1 Kasım 1928’de, Meclisin yıllık toplantısının açış nutkunda, “Büyük Türk Milletine, onun bütün emeklerini kısır yapan çorak yol dışında, kolay bir okuma yazma anahtarı vermek lâzımdır. Bu okuma yazma anahtarı ancak Latin esasından alınan Türk Alfabetesidir” konuyu özetledi. Açılış törenini takiben toplanan komisyonun hazırladığı tasarı, 1353 Sayılı Kanun olarak oy birliği ile kabul edildi⁵³. “Türk Harflerinin Kabul ve Tatbiki Hakkındaki Kanun”⁵⁴ 3 Kasım tarih ve 1030 sayılı Resmi Gazetede yayınlanarak yürürlüğe girdi. Ayrıca TBMM, aynı gün, milletin şükran hatırası olarak Mustafa Kemal’e altın levha üzerine kabartma bir alfabe takdim edilmesini kararlaştırdı⁵⁵.

11 maddeden oluşan “Türk Harflerinin Kabul ve Tatbiki Hakkındaki Kanun”a göre; Kanun yayımlandıktan sonra bütün devlet dairelerinde, özel kurumlarda Türk harfleriyle yazılı yazılar kabul edilecek, uygulama tarihi devlet işlerinde 1929 yılının Ocak ayını geçmeyecek, ancak basılı evrakın ve defterlerin yazılması 1929 yılı Haziran ayına kadar sürebilecekti (madde:3). Halktan gelecek dilekçelerin Arap harfleriyle olanlarının kabulü 1929 Haziran’ının birinci gününe kadar devam edecek (madde 4) ve her türlü levha, gazete, duyuru ve yayımlar ise 1928 Aralık ayının başından itibaren Yeni Türk harfleriyle çıkarılacaktı (madde:5). Ayrıca 1929 Ocak ayından itibaren artık bütün kitaplar yeni harflerle basılacak (madde:5), diğer taraftan resmi ve

⁵¹ Tezcan, Mahmut, “Atatürk’ün Eğitim Anlayışına Felsefi ve Sosyolojik Bir Yaklaşım”, *Atatürk Araştırma Merkezi Dergisi*, Sayı 15, Cilt V, Temmuz 1989, s: 577

⁵² Ülkütaşır, a.g.e., s: 71-73

⁵³ Şimşir, a.g.e., s: 40

⁵⁴ Türk Harflerinin Kabul ve Tatbiki Hakkındaki Kanunun metni için bkz. Ülkütaşır, a.g.e., s: 79-84

⁵⁵ Tezcan, a.g.m., s: 578

hususî zabıtlarda, 1930 Haziran başına kadar Arap harfleri kullanılabilirdi (madde:6)⁵⁶.

Kanunun kabul edilmesinin ardından, ilk iş olarak, yeni yazı ile okuyup yazma bilenlerin sayısının, süratle eski yazı ile okuyup yazma bilenlerin sayısının üstüne çıkarılmasına çalışıldı. 1 Ocak 1929'da açılan "Millet Mektepleri" fikri de buradan doğdu. Millet mekteplerine, açıldığı ilk günden itibaren 16–40 yaş arasındaki kadın, erkek pek çok Türk vatandaşı kaydoldu. Millet mektepleri, düşünce, örgüt ve uygulama olarak, o güne kadar dünyanın bir eşine rastlamadığı, bir zorunlu yaygın eğitim hareketi oldu⁵⁷.

Türk harfleri kabul edildikten sonra 1928–1929 öğretim yılının güz döneminde Milli Eğitim Bakanlığı, okullara bir genelge göndererek, öğrencileri yeni harflere alıştırmak amacıyla bütün öğretmenlerin iki ay ders konularını yazdırmaları istedi. Yeni harflerin kabulü ile ilgili çalışmaların yapılmasında Milli Eğitim Bakanı Mustafa Necati'nin büyük emeği vardı. Kendisi uygulamanın yaygınlaşmasını göremeden 1 Ocak 1929'da genç yaşta vefat etti. Onun vefat ettiği gün açılan Millet Mektepleri ile halkın yeni yazıyı öğrenmesi sağlandı. 1928–1933 arasında 54.050 dersane açıldı. 2.305.924 kişi derslere kaydoldu. 1.124.916 kişi başarı ile mezun oldu⁵⁸.

Milli Eğitim Bakanlığı, yeni Türk harflerinin yayılması hususunda gerekli olan masraflar için, 1928 yılı bütçesine 400.000 liralık bir ödenek koymayı kararlaştırdı, bunun için hazırlanan 1354 sayılı kanun tasarısı 13 Kasım 1928 yılında yürürlüğe girdi. Aynı gün yürürlüğe giren 1355 sayılı diğer bir kanun tasarısı da yeni harflere geçişte zarar gören Türk basınına yardım için, matbaalarda kullanılmak üzere ithal edilecek yeni Türk harflerinin gümrük vergisi karşılığı olarak, 1928 yılı mali yılı vergiler bütçesine 200.000 liralık olağanüstü ödenek koyulmasıyla ilgiliydi. Çıkarılan yasayla ve 400.000 liralık gibi kısıtlı bir bütçeyle yapılan çalışmalar meyvesini verdi ve 1929 yılına gelindiğinde ise Latin kökenli yeni Türk harfleri Türkiye'nin ulusal tek yazısı olarak beklenen yerini aldı⁵⁹. 1920'lerin başında %11 olan okuryazar oranı 1935 yılında % 19.25, 1950 yılında % 32.51, 1975 yılında % 63.72, 2000 yılına gelindiğinde ise % 87.32'ye ulaştı⁶⁰.

Sonuç olarak, 1860'lardan itibaren Türkiye'de dile getirilmeye başlanan, eski harflerin zorluğuna ilişkin düşünceler, II. Meşrutiyet döneminde

⁵⁶ Yenişan, a.g.t., s: 94

⁵⁷ Candan, a.g.t., s: 6

⁵⁸ Cüneyt E. Koryürek, *Harf İnkılâbı 70. yıl*, İstanbul, 1998, s: 46

⁵⁹ Yenişan, a.g.t., s: 100

⁶⁰ *İstatistik Göstergeler (1923- 2006)*, TÜİK, Ankara, 2007, s: 18

canlanmış ve tartışmalar Mustafa Kemal'in harf inkılâbını gerçekleştirmesi ve başarı kazanmasıyla son bulmuştur. 1 Kasım 1928'de Latin harflerinin kabul edilmesinden sadece bir ay sonra, 1 Aralık 1928'de ülkede tamamen yeni harflere geçilmiştir. Harf İnkılâbının son evresi de, 1930 yılında Arapça ve Farsça derslerin ders müfredatlarından çıkarılması olmuştur⁶¹. Mustafa Kemal, eğitim uzmanlarının, uygulanması için 10–15 yıl gerektiğini söylemelerine ve en yakın arkadaşlarının bile kuşku ile bakmasına rağmen, harf inkılâbını üç dört ay gibi kısa bir zamana sığdırdı⁶². Harf İnkılâbı sonrasında kütüphanelerimizi dolduran eski kitaplardan ve eski belgelerden yeni kuşakların faydalanamamasından yakınılmıştır. Ancak bu kitapların yeni harflere çevrilmesi mümkün olduğu gibi, uzmanlık isteyen eserleri inceleyenler eski harfleri öğrenmektedir. Bütün eleştirilere rağmen, artık altı yaşındaki Türk çocuklarının ilkokulun birinci sınıfında 2–3 ay içinde kusursuz bir şekilde okuyup yazmayı öğrenebilmesi, harf inkılâbının başarısının kanıtıdır⁶³.

Kaynakça

- Atatürk Devri Fikir Hayatı*, c: II, haz: Mehmet Kaplan vd., Ankara, 1981.
- Atatürk ve Türk Dili 2, Atatürk Devri Yazarlarının Türk Dili Hakkındaki Görüşleri (Gazetelerden Seçmeler)*, Ankara, 1997.
- Atatürk'ün Söylev ve Demeçleri*, c: II, Ankara, 1997.
- Bahadır, Osman, "Harf Devrimi ve Gerçek", *Cumhuriyet, Bilim ve Teknik*, 19 Kasım 2005, sayı: 974.
- Boyacıoğlu, Ramazan, "Harf Devrimi ve Sağladığı Kolaylıklar", *Atatürk Araştırma Merkezi Dergisi*, Sayı 50, Cilt: XVII, Temmuz 2001.
- Candan, Levent, *Atatürk Döneminde Harf Devrimi Sonrası Deniz Basımevi'nde Basılmış Yayınların İncelenmesi (1929–1938)*, İstanbul Üniversitesi Atatürk İlkeleri ve İnkılap Tarihi Enstitüsü, Basılmamış Yüksek Lisans Tezi, İstanbul, 2006.
- Cüneyt E. Koryürek, *Harf İnkılâbı 70. yıl*, İstanbul, 1998.
- Çaycı, Abdurrahman, *Gazi Mustafa Kemal Atatürk, Millî Bağımsızlık ve Çağdaşlaşma Örneği (Hayatı ve Eseri)*, Ankara, 2002.
- Doğramacı, İhsan, "Atatürk ve Eğitim", *Atatürk Araştırma Merkezi Dergisi*, Sayı: 3, Cilt: I, Temmuz 19.
- Duman, Mustafa, "Latin Harfli Türk Alfabeti", *Tarih ve Toplum*, 2003, c: 39, sayı: 229.

⁶¹ Bahadır, Osman, "Harf Devrimi ve Gerçek", *Cumhuriyet, Bilim ve Teknik*, 19 Kasım 2005, sayı: 974, s: 16.

⁶² Candan, a.g.t., s: 6

⁶³ Giritli, a.g.m., s: 35

Duran, Recep, "Harf İnkılâbı", *Erdem, Atatürk Kültür Merkezi Dergisi*, C.2, S.6, Ankara, 1986.

Ergün, Mustafa, *Atatürk Devri Türk Eğitimi*, Ankara, 1997.

Ertem, Rekin, *Elifbe'den Alfabe'ye, Türkiye'de Harf ve yazı Meselesi*, Dergâh Yayınları, İstanbul, 1991.

Feyzioğlu, Turhan, "Türk İnkılâbının Temel Taşı: Laiklik", *Atatürk Yolu*, Ankara, 1995.

Giritli, İsmet, "Harf İnkılâbı ve Atatürk", *Atatürk Araştırma Merkezi Dergisi*, Sayı 13, Cilt V, Kasım 1988.

Göksel, Burhan, "Atatürk'ün Eğitim Hakkındaki Görüşleri ve Misak-ı Maarif", *Atatürk Araştırma Merkezi Dergisi*, Sayı 3, Cilt: I, Temmuz 1985.

İstatistik Göstergeler (1923- 2006), TÜİK, Ankara, 2007.

Kayıran, Mehmet, "Atatürkçü Düşünce Işığında, Çağdaş Eğitim", *Atatürk Araştırma Merkezi Dergisi*, Sayı 42 (Türkiye Cumhuriyeti'nin 75. Yılı Özel Sayısı), Cilt: XIV, Kasım 1998.

Korkmaz, Zeynep, "Harf İnkılâbı", *Türk Dili, Türk Dil Kurumu Yayınları*, Sayı: 563, Kasım 1998.

Şimşir, Bilal, *Türk Harf Devrimi Üzerine İncelemeler*, Ankara, 2006.

Tezcan, Mahmut, "Atatürk'ün Eğitim Anlayışına Felsefi ve Sosyolojik Bir Yaklaşım", *Atatürk Araştırma Merkezi Dergisi*, Sayı 15, Cilt V, Temmuz 1989.

Tunca, Elif Asude, "Türk Harf Devriminin Halka Tanıtımı Çalışmaları", *Mersin Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, Cilt 2, Sayı 2, Aralık 2006.

Ülkütaşır, M. Şakir, *Atatürk ve Harf İnkılâbı*, Ankara, 2000.

Yenişan, Ayça, *Tarih Boyutu İçinde Alfabe Sorunu Ve Türk Harf Devrimi (1839 – 1929)*, Osmangazi Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, T. C. Tarihi Bilim Dalı, Basılmamış Yüksek Lisans Tezi, Eskişehir, 2005.

TÜRK HARFLERİNİN KABUL VE TATBİKİ HAKKINDA KANUN

Kanun Numarası: 1353

Kabul Tarihi: 01/11/1928

Yayımlandığı Resmi Gazete Tarihi: 03/11/1928

Yayımlandığı Resmi Gazete Sayısı: 1030

Madde 1 - Şimdiye kadar Türkçeyi yazmak için kullanılan Arap harfleri yerine Latin esasından alınan ve merbut cetvelde şekilleri gösterilen harfler (Türk harfleri) unvan ve hukuku ile kabul edilmiştir.

Madde 2 - Bu Kanunun neşri tarihinden itibaren Devletin bütün daire ve müesseselerinde ve bilcümle şirket, cemiyet ve hususi müesseselerde Türk harfleriyle yazılmış olan yazıların kabulü ve muameleye konulması mecburidir.

Madde 3 - Devlet dairelerinin her birinde Türk harflerinin Devlet muameletine tatbiki tarihi 1929 Kanunusanisinin birinci gününü geçemez. Şu kadarki evrakı tahkikiye ve fezlekelerinin ve ilamların ve matbu muamelat cetvel ve defterlerinin 1929 Haziran iptidasına kadar eski usulde yazılması caizdir. Verilecek tapu kayıtları ve senetleri ve nüfus ve evlenme cüzdanları ve kayıtları ve askeri hüviyet ve terhis cüzdanları 1929 Haziranı iptidasından itibaren Türk harfleriyle yazılacaktır.

Madde 4 - Halk tarafından vakı müracaatlardan eski Arap harfleriyle yazılı olanlarının kabulü 1929 Haziranının birinci gününe kadar caizdir. 1928 senesi Kanunuevvelinin iptidasından itibaren Türkçe hususi veya resmi levha, tabela, ilan, reklam ve sinema yazıları ile kezalik Türkçe hususi, resmi bilcümle mevkut, gayri mevkut gazete, risale ve mecmuaların Türk harfleriyle basılması ve yazılması mecburidir.

Madde 5 - 1929 Kanunusanisi iptidasından itibaren Türkçe basılacak kitapların Türk harfleriyle basılması mecburidir.

Madde 6 - Resmi ve hususi bütün zabıtlarda 1930 Haziranı iptidasına kadar eski Arap harflerinin stenografi makamında istimali caizdir. Devletin bütün daire müesseselerinde kullanılan kitap, kanun, talimatname, defter, cetvel kayıt ve sicil gibi matbuaların 1930 Haziranı iptidasına kadar kullanılması caizdir.

Madde 7 - Para ve hisse senetleri ve bonolar ve esham ve tahvilat ve pul ve sair kıymetli evrak ile hukuki mahiyeti haiz bilcümle eski vesikalar değiştirilmedikleri müddetçe muteberdirler.

Madde 8 - Bilümum bankalar, imtiyazlı ve imtiyazsız şirketler, cemiyetler ve müesseselerin bütün Türkçe muamelatına Türk harflerinin tatbiki 1929 Kanunusanisinin birinci gününü geçemez. Şukadar ki halk tarafından mezkur müesseselere 1929 Haziranı iptidasına kadar eski Arap harfleriyle müracaat vakı olduğu takdirde kabul olunur. Bu müesseselerin ellerinde mevcut eski Arap harfleriyle basılmış defter, cetvel, kataloğ, nizamname ve talimatname gibi matbuaların 1930 Haziranı iptidasına kadar kullanılması caizdir.

Madde 9 - Bütün mekteplerin Türkçe yapılan tedrisatında Türk harfleri kullanılır. Eski harflerle matbu kitaplarla tedrisat icrası memnudur.

Madde 10 - Bu Kanun neşri tarihinden muteberdir.

Madde 11 - Bu Kanununun ahkamını icraya İcra Vekilleri Heyeti memurdur.

Merbut Cetvel

Matbaa harfleri Yazı harfleri

Büyük harfler	Küçük harfler
A	a
B	b
C	c
Ç	ç
D	d
E	e
F	f
G	g
Ğ	ğ
H	h
İ	i
I	ı
J	j
K	k
L	l
M	m
N	n
O	o
Ö	ö
P	p
R	r
S	s
Ş	ş
T	t
U	u
Ü	ü
V	v
Y	y
Z	z